Cafè de la Innovació

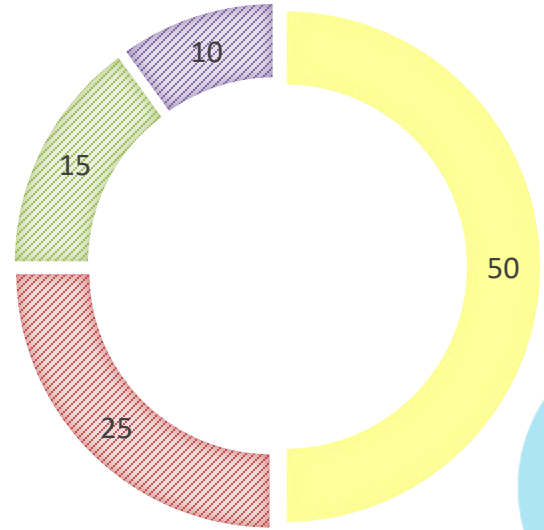
25 novembre 2026, 9.00-10.30h

Visibilitzar per actuar : el registre dels determinants socials de la salut a la HES

Berta Rodoreda Pallàs

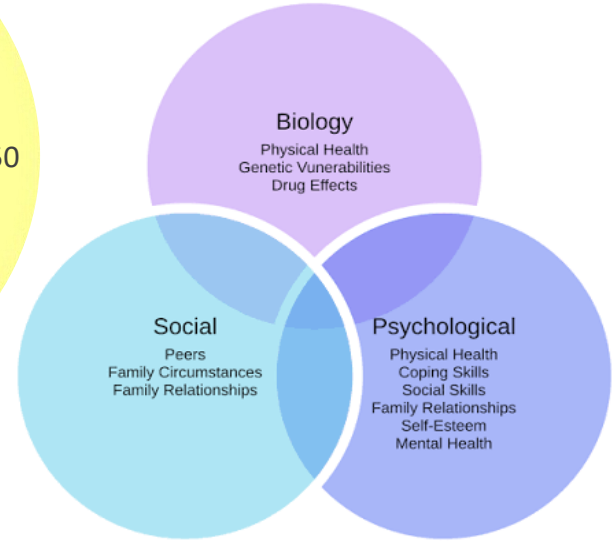
IFiC. EAP Santpedor, Investigadora de USR de APiCCC

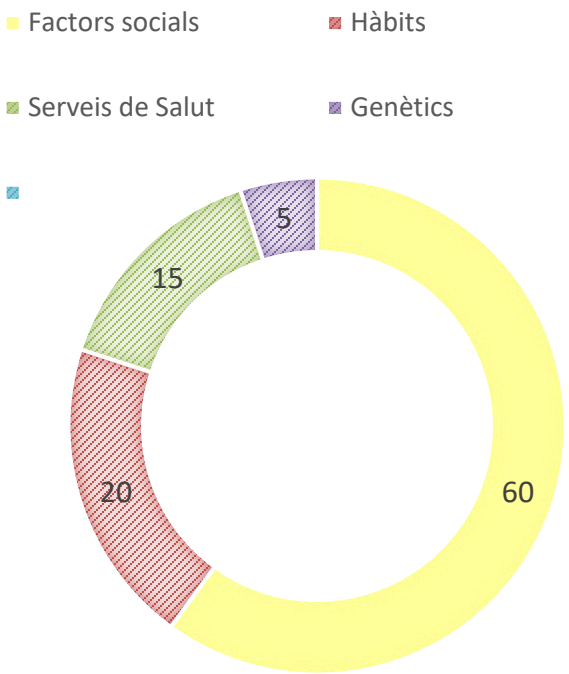
La Salut

- Condicions de Vida
- Accesibilitat en els serveis de salut
- Biologia y genètica
- Ambient (infraestructura y contaminació)

Font: Lalonde M. (1974); What makes Candians sick?

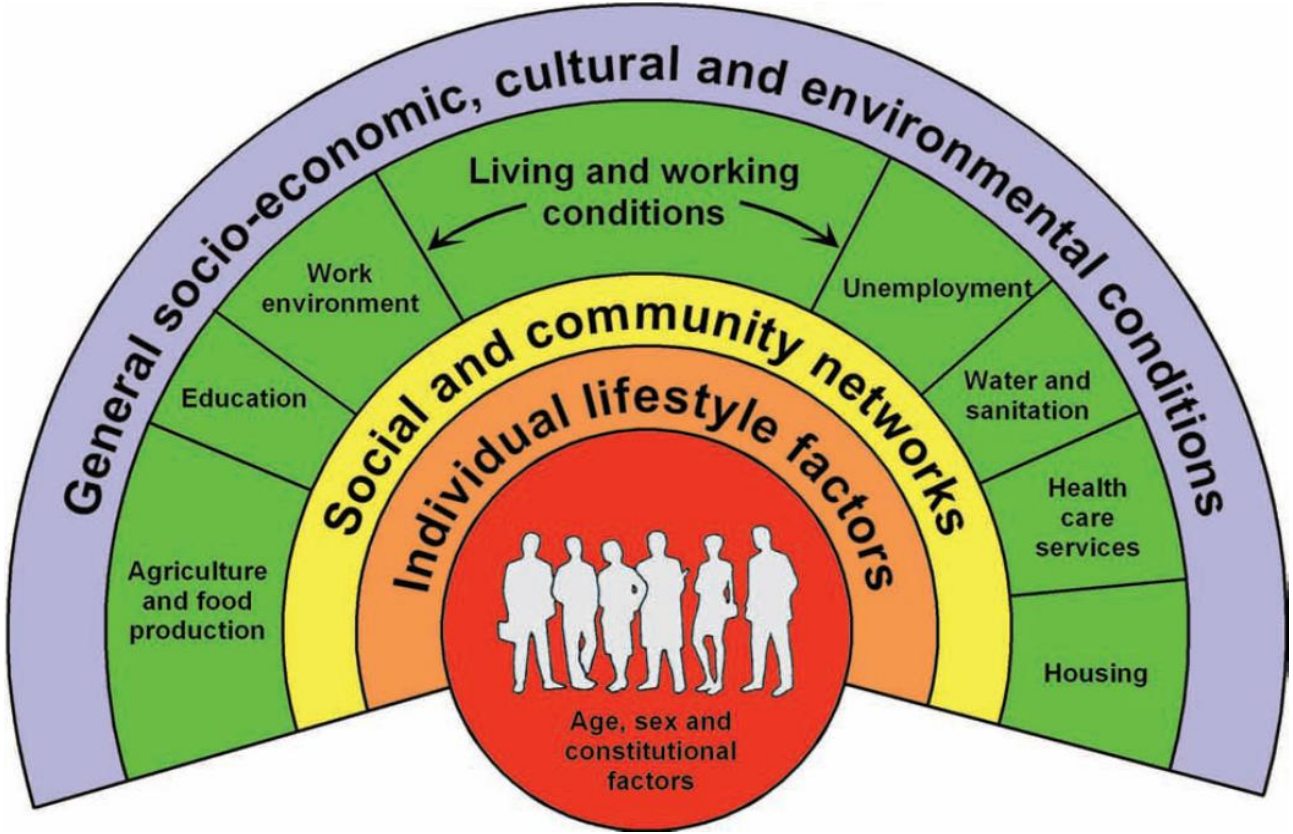

Font: Centre for Disease Control Atlanta

Els Determinants socials de la salut

Model de Dahlgren y Whitehead

Estils de vida vs. Condicions de vida

Aquesta foto d'autor desconegut està llicenciada sota CC BY-NC-ND

Actualment a les consultes

Motius de consulta.
Signes i símptomes.
Insomni, migranya, dolor, dolor lumbar, tristesa, ansietat...

Determinants socials
Soledat no desitjada, analfabetisme, habitatge inadequat, Aturat, Poques entrades, Problemes familiars,...

Quantes vegades has vist que el diagnòstic clínic era correcte?

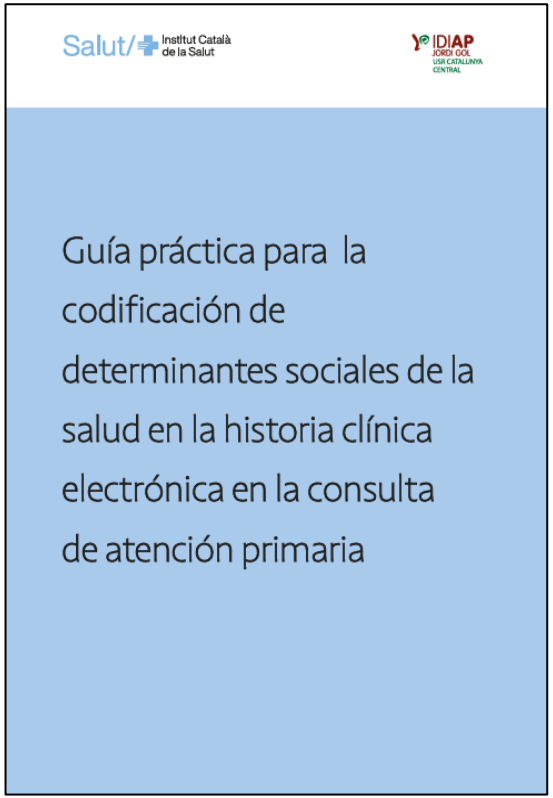
El tractament també. I tanmateix, el pacient no millora.

Registre

Que en la clasificación internacional de enfermedades en atención primaria el apartado zeta se haya reservado a los problemas sociales no es casual. ***En nuestro país hay casi 10 millones de personas a las que podríamos etiquetar en sus historias clínicas con códigos Z01*** *(pobreza/dificultades económicas)* ***y 5 millones de Z06*** *(desempleo/paro),* ***cuatro y dos veces más, respectivamente, que personas T90 (diabéticos tipo 2).*** *Sin embargo,* ***es mucho mas probable que un diabetico este identificado con su historia clínica que un parado o un pobre****. Igual que en el alfabeto, los códigos zeta son como una apéndice, un cajón de definiciones inhóspitas con las que delimitamos situaciones ajenas y que apostillamos, como si fuera un parche, a los diagnósticos médicos para darle un toque más "integral". Para la mayoría incluso es algo desconocido, casi paranormal, como un expediente Z (¿o eran X?)." Enrique Gavilan*

https://saludcomunitaria.wordpress.com/2018/05/02/zeta/

Eina: Guia de registre DSS en HCE

Aquesta guia no va néixer de manera intuïtiva, sinó d'un rigorós procés científic

E-CIE/CIM/ICD—OMS (AP/ H/SS)

CIDIAP—WONCA

Temàtica del determinant	Codificació, determinants i definició homogènia	Llista de control
1. Educació	**1) Z55.0 Analfabetisme i nivell baix d'alfabetització** Definició homogènia: la persona no ha après a llegir ni escriure en la llengua d'origen.	Tens dificultat per llegir i escriure en la teva llengua?
2. Feina i atur	**2) Z56.0 Atur** Definició homogènia: la persona no treballa des de fa un mínim d'un any[20,21]. Si fa menys temps que està a l'atur, no se la pot codificar. Aquest diagnòstic es fa independentment de si està cobrant la prestació de l'atur o no. Si rep una remuneració, no se la pot etiquetar. No es poden etiquetar *jubilats ni persones que no volen treballar.*	No tens feina?
	3) Z56.3 Horari laboral estressant Definició homogènia: la persona té un horari de feina estressant, un horari difícil o té problemes amb l'horari laboral. Els casos en què la persona es troba en aquestes situacions són: • Horari laboral entre les 22 hores i les 6 hores; ha d'afectar un mínim de 3 hores de la seva jornada laboral o un terç dintre d'aquesta jornada laboral[22-24]. • Treball nocturn o treball per torns que afecti la nit (de manera rutinària, ≥ 3 nits/mes)[24]. • Treball remunerat amb assegurança o no.	Treballes a la nit o per torns?
	4) Z56.6 Altres problemes de tensió física o mental relacionats amb la feina Definició homogènia: la persona té una sobrecàrrega laboral que pot provocar esgotament. Succeeix quan es designa de manera constant i desproporcionada una quantitat excessiva de feines a un treballador. Els signes i els símptomes que pot presentar la persona que té una sobrecàrrega de treball són: falta de concentració, insomni, irritabilitat, fatiga crònica, estrès constant, ansietat abans de començar a treballar, desconnexió social, dificultat per desconnectar de la feina i reducció de la qualitat del treball[20,21].	Tens sobrecàrrega de treball?
3. Circumstàncies econòmiques i d'habitatge	**5) Z59.1 Habitatge inadequat** Definició homogènia: la persona té defectes tècnics a casa que interfereixen en una atenció adequada[24]. Entorn insatisfactori. Falta de serveis bàsics (calefacció, aigua, llum). Restricció de l'espai. S'hi inclou la síndrome d'aparcament o persones que viuen en un espai reduït amb una gran quantitat de persones.	Consideres que tens algun tipus de mancança al teu habitatge com, per exemple, espai insuficient, insatisfactori i falta de calefacció, aigua, llum o hi ha barreres arquitectòniques?

Composició

Annex 1. Resum

Temàtica	Diagnòstic	Llista de control
Educació i relació amb l'entorn social	Z55.0 Analfabetisme	Tens dificultat per llegir i escriure en la teva llengua?
	Z60.3 Dificultat d'aculturació	Tens problemes per entendre el català i/o el castellà?
Relacionats amb la feina i l'atur	Z56.0 Atur	No tens feina?
	Z56.3 Horari laboral estressant	Treballes a la nit o per torns?
	Z56.6 Altres problemes de tensió física o mental relacionats amb la feina	Tens sobrecàrrega de treball?
Circumstàncies econòmiques i d'habitatge	Z59.1 Habitatge inadequat	Consideres que tens algun tipus de mancança al teu habitatge com, per exemple, espai insuficient, insatisfactori i falta de calefacció, aigua, llum o hi ha barreres arquitectòniques?
	Z59.9 Problema no especificat relacionat amb circumstàncies econòmiques i de l'habitatge (s'etiqueta com a orientació de sospita)	Tens deutes de subministraments o lloguer?
	Z59.6 Ingressos econòmics baixos	Has tingut problemes econòmics per arribar a final de mes?
	Z59.2 Desavinença amb veïns, arrendataris i arrendador	Tens alguna desavinença amb els veïns?
	Z59.4 Problemes relacionats amb la falta d'aliments adequats (s'etiqueta com a orientació de sospita)	Has hagut de demanar ajuda per alimentar-te a familiars, amics o beques menjador aquest últim any?
Relacionats amb l'entorn social	Z60.2 Viu sol/a	Vius sol?
	Z60.3 Dificultat d'aculturació	Tens problemes per entendre el català i/o el castellà?
	Z60.0 Problemes d'adaptació als canvis de cicle de la vida (s'etiqueta com a orientació de sospita)	Has tingut algun canvi a la vida que t'hagi causat malestar aquest darrer any?
	Z60.5 Objectiu de discriminació i persecució hostil (s'etiqueta com a orientació de sospita)	Has patit discriminació?
Entorn proper, incloent-hi circumstàncies familiars	Z63.8 Altres problemes especificats relacionats amb l'entorn més proper	Tens desavinences amb la família?
Dificultats per gestionar la vida	Z73.2 Falta de relaxació i oci	Et falta temps lliure per a tu mateix/a?
	Z73.9 Problema relacionat amb la dificultat per gestionar la vida	Necessites ajuda per gestionar diferents aspectes de la teva vida?
Relacionats amb el sistema sanitari	Z75.3 Inaccessibilitat i falta de disponibilitat de serveis sanitaris	Has tingut problemes per accedir als serveis sanitaris?

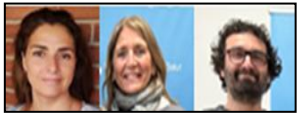
xiscat
Xarxa d'Innovació en Processos en Salut de Catalunya

PROCÉS CIENTÍFIC

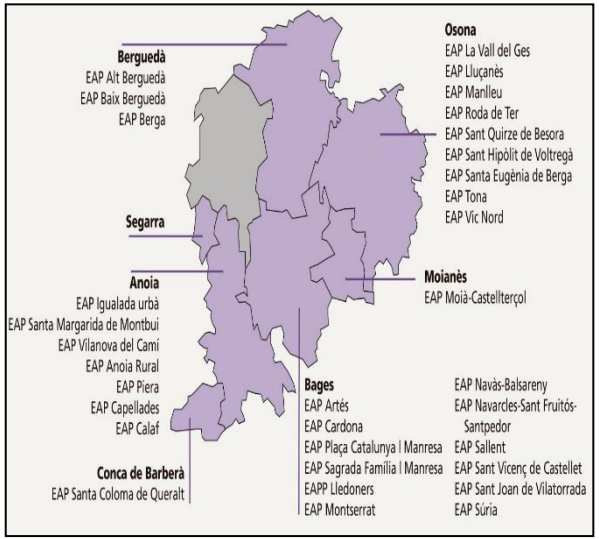
Com es va construir la guia?

Fase 1: Estudi Pilot 2018-2020

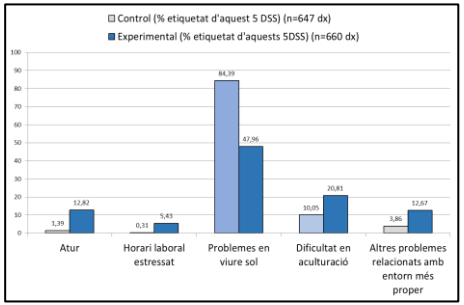

147 professionals formats
74 monitoritzats GI

Formació interactiva

xiscat
Xarxa d'Innovació en Processos en Salut de Catalunya

Fase 2: Desenvolupament 2020-2023

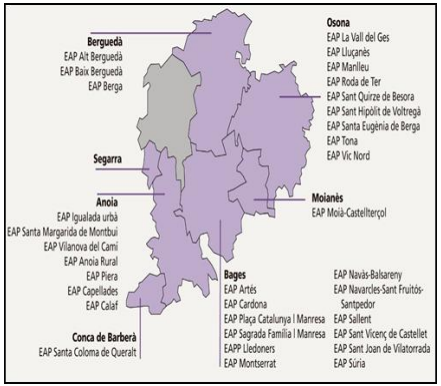
Salut/ Institut Català de la Salut

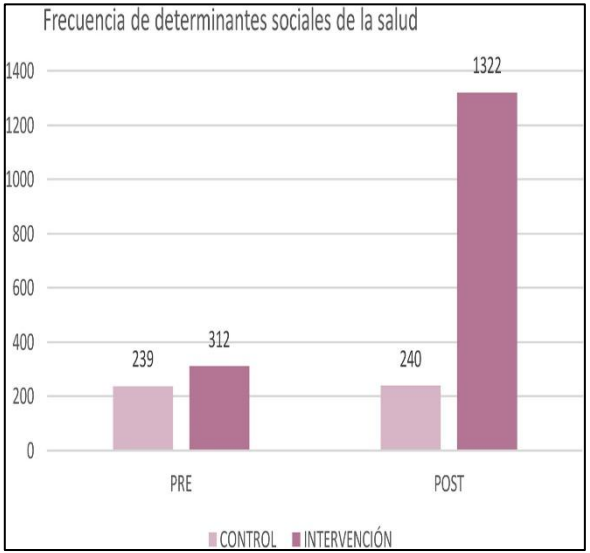
IDIAP JGOL CAT CATALUNYA CENTRAL

Guía práctica para la codificación de determinantes sociales de la salud en la historia clínica electrónica en la consulta de atención primaria

xiscat
Xarxa d'Innovació en Processos en Salut de Catalunya

Fase 3: Avaluació (mixta) 2023

PROFESSIONALS

QUALITAT DE L'ATENCIÓ

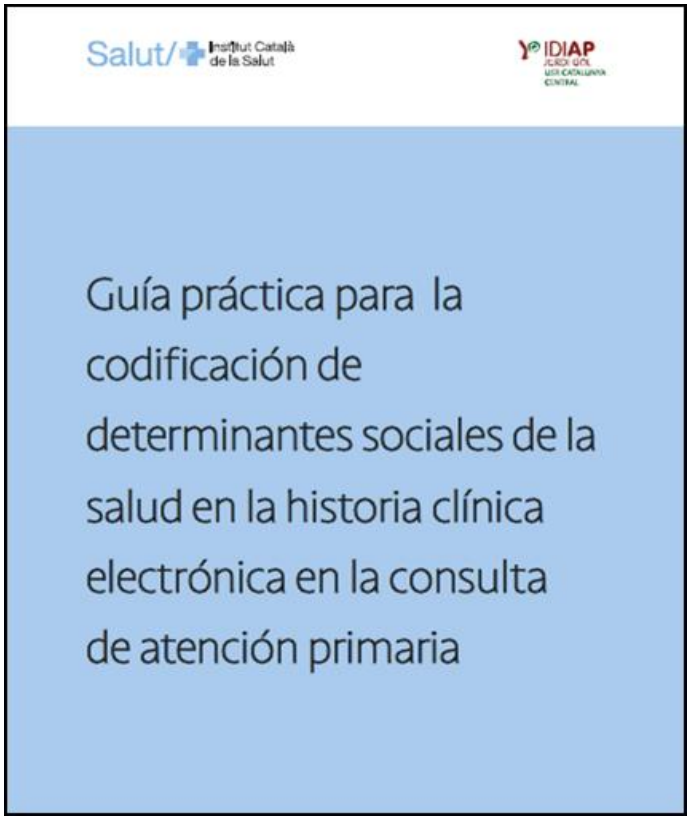
RECURSOS SANITARIS

SALUT EN TOTES LES POLÍTIQUES

Atención Primaria
2024-02 | Journal article
DOI: 10.1016/j.aprim.2024.102878

xiscat
Xarxa d'Innovació en Processos en Salut de Catalunya

Fase 4: Edició 2024

Fase 5: Implementació

Fase 5: Divulgació 2024- Present

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Universidad de Navarra

GOBIERNO DE ESPAÑA
MINISTERIO DE SANIDAD

CatSalut
Servei Català de la Salut

EVES

XARXASALUT

Tots els països codificadors de l'OMS (CID-ICD)

Cronograma

Nucli Impulsor 2018

ESTUDI QUASI-EXPERIMENTAL 2020

CONTINUEM MILLORANT LES CODIFICACIONS DSS

AMPLIACIÓ GdT DSS(3-18) 2020

GUIA 2023

AVALUACIÓ 2023

Edició i implementació a e-cap i al HES 2024

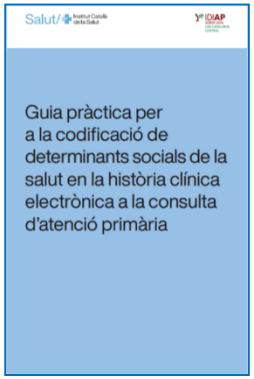
2026 Seguim

Recording of Social Determinants in Computerized Medical Records in Primary Care Consultations: Quasi-Experimental Study

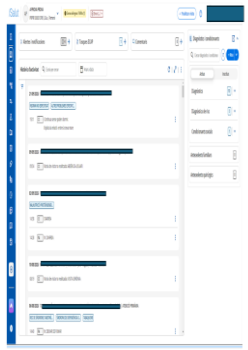
Salut/ Institut Català de la Salut

Guia pràctica per a la codificació de determinants socials de la salut en la història clínica electrònica a la consulta d'atenció primària

Atención Primaria

Evaluación de una guía de codificación de determinantes sociales de la salud en las consultas de atención primaria: Estudio mixto

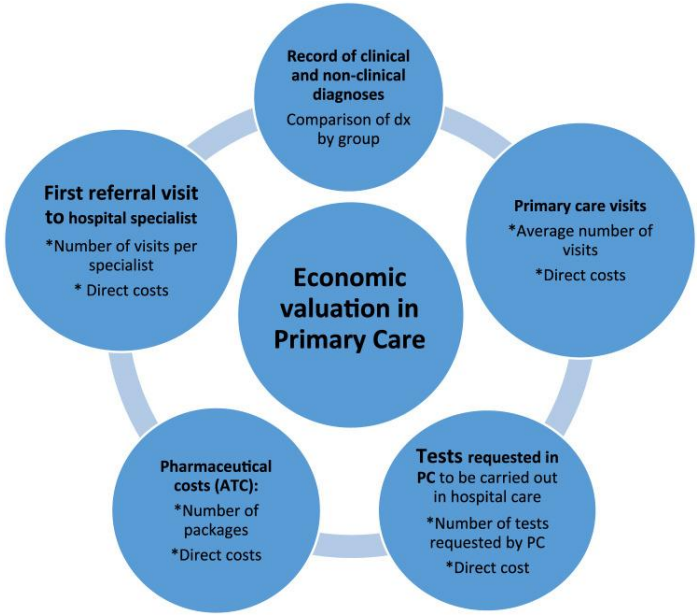

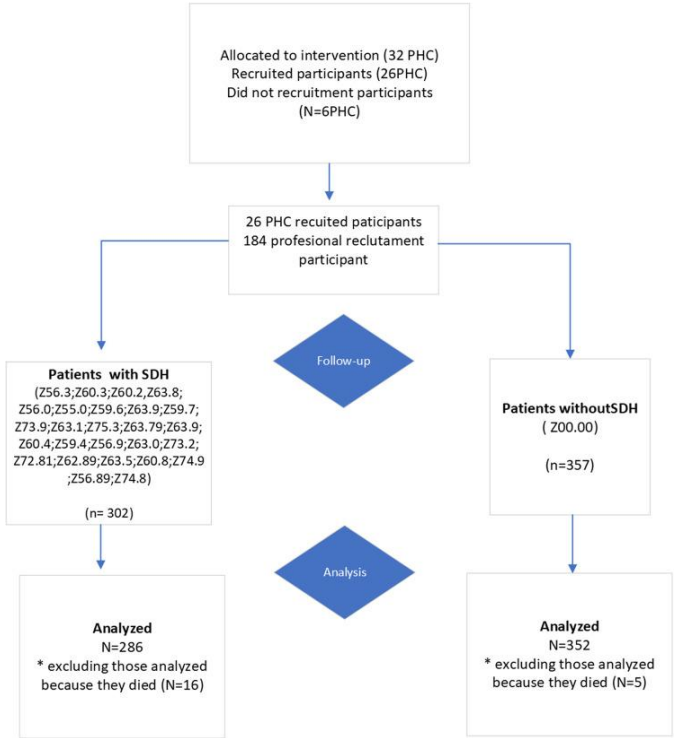
xiscat
Xarxa d'Innovació en Processos en Salut de Catalunya

Un cas

Determinants socials i costos sanitaris

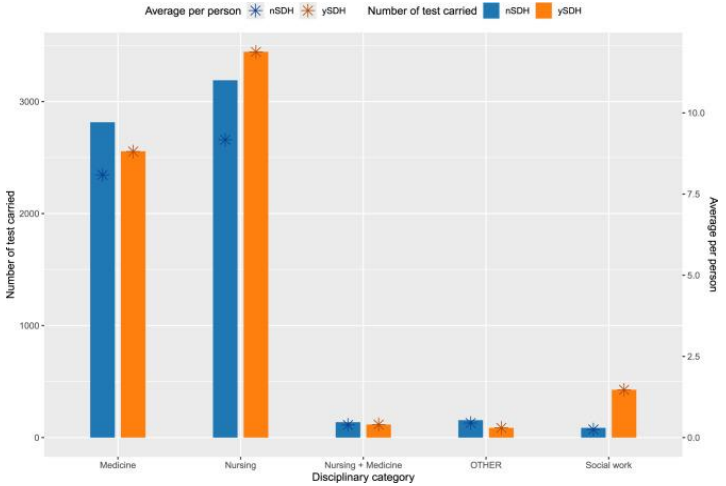

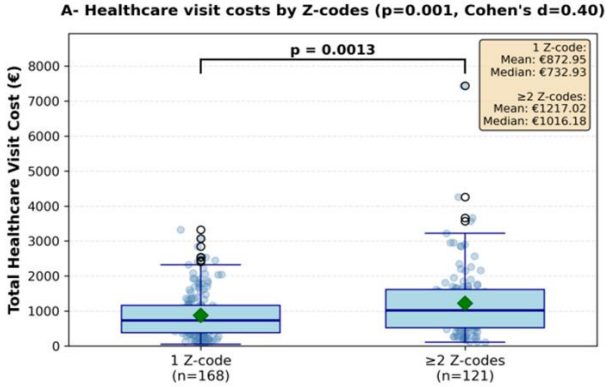
BMC Health Serv Res.. 2026 Jan 7;26(1):173. doi: 10.1186/s12913-025-13953-6.

Healthcare utilization and cost analysis by social determinants of health: a prospective cohort study in Catalonia, Spain

xiscat
Xarxa d'Innovació en Processos en Salut de Catalunya

Més determinants socials més...

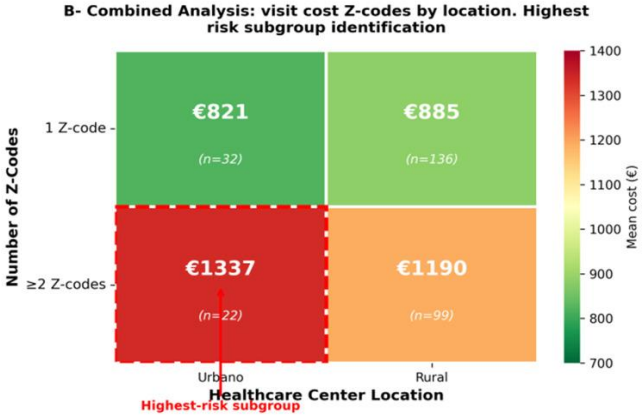

Table 4 Description and comparison of therapeutic grouping pharmaceutical compound according to frequency with comparison of percentage in contrast of proportions

	nSDH N = 352		ySDH N = 286		Significance
PHARMACEUTICAL COSTS ACCORDING TO THE VADEMECUM ATC GROUPING	**N people**	**%**	**N people**	**%**	**p-value***
Analgesics (Group N)	182	51.70%	188	65.7%	< 0.001
Psycholeptics (antipsychotics, anxiolytics, hypnotics and sedatives) (Group N)	116	33.00%	132	46.2%	< 0.001
Psychoanaleptics (antidepressants, psychostimulants, ADHD , anti-dementia) (Group N)	58	16.50%	86	30.1%	< 0.001
Dressings and healthcare products, (Group V)	20	5.68%	63	22.0%	< 0.001
Anti-constipation agents (Group A)	2	0.57%	17	5.94%	< 0.001

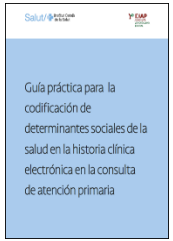
nSDH: not having social determinants of health, ySDH: having social determinants of health , ADHD :Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder

*p-values calculated using Mann-Whitney U test or chi-square test with Holm correction for multiple comparisons (α = 0.05). Full statistical results available in Appendix 4

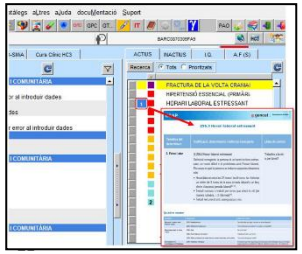
Conclusions

INNOVACIÓ

APLICABILITAT

Atenció Primària

Atenció Hospitalària

xiscat
Xarxa d'Innovació en Processos en Salut de Catalunya

Per concloure, voldria subratllar que

allò que no es registra no existeix.

Si aspirem a transformar la pràctica —de la consulta als recursos comunitaris— i canviar les polítiques que li donen suport, hem de començar registrant sistemàticament en els registres electrònics de salut (HCE).

El registre no és un fi en si mateix, és l'evidència que dona veu a les persones, a les comunitats i fa possible el canvi polític.

Gràcies per la vostra atenció

brodoreda.cc.ics@gencat.cat